

+

1

Teio artzaina.

Nege gaiekoa zeban urte hartan. Baster
guziak churi churia zauden elburaren jean gozdeak.
Asturitan heldu zuen ipharetik begitartea zuan nabri
zuen hainz meke samin bat; gait guziy Karroinak
harria bezala ghortzen zuen egunay erori elburra
ez zuen basteuaiten ez et oihu bat, ez chilintcha bat;
-doi doia arteton pappo goeri zenbaiten tiunta
akula; gaiekoak! gasiarekin heldu ziren ekharatze-
raino. Oihuan barbesean, elburriak metatu
luzeraino yeutsiak zanykan gastena eta baitz
oban luyek.

Hotz zuen urte hartan, biziki hotz! Hainbei-
tetarainonun, lurreay bestalde, zerman bersean batere
ez baitzen beretik. Astiri batz, zu handi batan
inguruan zauden Apotoluak Jesusen solas gozperi
bera. Jandoni Petri, lehenetua kura oroi ere,
sua zu gibelokoari tunki tunkio jagon miari
akhal bezain buruan. Judo hartan jabelan ibil
aingeru aste handi bat. Bere jorionean Jesuset
akhal du lu hontan atsegabitan dandeny, hona
jertako bat batian ibiltzen den; haren sua
muntait, galdua bezala barasua jagon ban usun
beoiey haindian. Bat batian keinu bat egiten
dio aingeru eder eta oichtirant: bati.

Harroin muthunetik yeikitzen den arrarueak
bezala aingerueak idikitzen ditu bere begalak eta
yeuten da zeretik. Azantz bat gabe, indar bat
gabe, ber begal choraqariak geldo geldia, beltzen
da hedietara. Hek jagon suduan horan nun
agertzen den lura hil akhal batez bezala elburry
lestalia. Aingeruak segur badaki ber bidia, eger
horoa nun chuchen sartzen den est: harrerat: burry
Lartgaldele effer utzirik, zeibarko Derruiktiren
gaintetik goiudi, biadoko Belku suay elari
burry. Titta beltch bat iduri, hama bat,
ametz eibaren artian hada ban etchola aghal
bat: Teio artzainaren etchola. Barrian gizon
chakas hile churi bat, arrosarivak eskutan idanik
dago botzatt ikhoro. Aingerua sartzen da,
Ukhurtyen da etjantzan goinera, eta irri gozo
bat egiten distovik, hartzen du estiki beroton
artzain chakarra eta yin, bidet berriy begaldotzen
zerurat. Teio artzaina hil da.

Botian bezala berian ere elburra lodi zuen.
yamanok ainaldi bat suonik, igarrie
zuen Teio ber senkar chakarra berdaldekat:
Alafetako ez zeraken gebiago yasan sukalde baster
betan. Gaiyo Teio! Philda jagon botin suian
yatoko puekhila zerbait mokaues batian, hitz bat
gabe lotu zuen mudiari: Bayue bolatko bat khuririk

Eta uola elburak Irabaturik, urbats quij lerratzen baitzen, eskalapainak eskutan orthochik, migra-egungarri gizon chabana itzali zen chenderoari gora. Hori arteartian jakotzian, atse atzina garbiturik quij quij begala zuanaino baratzen da Beltzuri so. Lau egun badu senbarrak goiti igorria duela. Ez da ez matri baduz bere senbar zaharaz baitepada curouguro; bainon etzrolara bilolia da ahari taldea. Nola ibardatitzen atse diate hotzari? Zerbaite izen ditakeelako belokur-rarekin ditzen du muthila: "Juan behar duk bordaldera. Batere ez muth fida gizon bari: ardiez bayka tyeou orboitu ez gabe beidin lo dlot gau eta egun."

Erasion muthila badobro nauziaren ganat: kolatko denborarekin igertzen baita quianik bordalderat, etser-derarik ere ez agerieto... Berriak intzumen dituz baatik sarri nauziak!... Helzen da etzrolara eta albartzetik so egitea barnero. Akariak, marakaz biltzen zaizko tunki tintia atse ondora. Barne ilhun barian, beien begiek, boidituzte botatko argidura beltziba litchi batzu urdin, musker, hori, aldiyka edo nabartetka. "Heut," Erreportuaren beina egon gabe sartzen da muthila. Sar eta badobro erkun etzantzara.... Jesus!...

Chokko batere gainura zen etzantza: lau berol motz; beier itzatuak lau taula elgoveri yoniat aska sakets batzu begala. Heien gainean atole quytara buyatua burdin sare puz zerrunqat bat, lasto zebatu puzka batere estalia. Zanguak phildoa zen batzuey inguratua, luze luze, ban zen Teio gainua. Herola begala ghortua, kozhortua, arararivok oraino erbieturik dilindan zompan. Haren begitarteak botzarekin ubeldua ipizartua zen. Begiak zabal zabalak gelotitak zitzenyon, goiti itzuliak, eta sar-baiko zaladurari lanolatuak.

Etzantzaren atzian jagon muthil gainua, buru-ko bilokak chut chuta, ijaldurarekin begiak hantitua barritua botz. Bat batian d iratyan chobitiz begala itzel eta lasterrari emaiter da mundu hontan equi ahala berriari buru. Laster etcheratu zen haneta etkian, deritburatua. Etekekondria, chartu zen zerbaite bayela: "zer duk muthikua?"

- Nauzia bil oia...
- zer Teio bil?
- Ba ba. - Etzantzaren gainean da amutz eibarna begala kozhortua.
- Aire huna diaqu.... Ez jinion deus beharagorik... Ez dik tenore charra hantatu... Ba ez duk ez harritze ko besteraz. Bi zi jeno ez dik egunolaino besterik equi... betri puchulu betri bizkorkin.... Hozgi askaitera, gero ikhushiko diaqu.

Oren eroktu bat yuan zen. Bebiak ustoturik, lina sare bat beier jathikola, aliatu zen muthila etzrolari buru. Zuanaino bi etkuak gerruntzean atzeratzen da albartzera. "Hauzbe duk arua kachala gaicho berien atzeratzeke... yes gizon afua!" Hori harat quana zen sedukotz muthila moy eta ere albu egiten baitio ethek'ondria:

Erak?

- Montzut

- Alari bek haykatuko dituk. Gero... hadatik etxolatik goitiko amety ehor bek? - Bai - Hekarik bai araatuko dut eta berriq han ibili gabe abar thornu bat etxarriko bide-uabara.

Egure di irian yeutai zen muthila bere thornuarekin; elkurarekin ezin kurituz zen uahi ikhuru zuen leidian. Alhara jitzakan etxetik anderia etxetik andera:
"- Hor oluta? - Bai - Nun? - Hor hor barme portan..."

Biek hatian eta oro osuan ukaltzen dute sabsats baten gainera abar thornua. Ordian linea zolan, agertzen da Teio gainua abarren atak lebertua, matatua zahaldua.

Astelehena zen Teio atzainaren portzeta. Aitzinian hazohan kurituz eta bi beheren artean. Gero ondolik auzo eta adiektideak, yaun ertora. Sei gizonak bistakarean zekarreten katapatetan gorputza. Ondetik odoletan, lehenik gizonkiak, gero emakexiak beren mantaletan bandia oraki kurtutua. Asteleak berro berro auzoko emakexiak beren kaputxinen barnean.

Regitortek elburu siren; elbe guti. Egia esteko ez zen elbketako aro. Bide guzian beki eta elbur, lajea saltra bat ipizario zen gainean, bedoi Tiski elbur hatzu hazpatzu gurutuan ibesi iphar baize botzaren aitzinian. Bele eta belatchak multzeka oihan eta leizotarik atxeraiak, etxondetan zabitzen inguruka gonarekin korraukaz.

Bere mantaletan zeun guanaio etzen uigarretik ibiltzen etxetik abiatuz gero. Nigar ezin behar zelaz gainian hasian hasi, adit sei joliki: mautiak duzke lanak! Baina ez baita ordua guanaio jikaren asten unio. Hara zen zorian burutu: AKBitzek dandko hor du bere sabsatsen Dominika bandia. Batak kein bertutua diona, bedera mantaletan luzu gureak, uigina behar laite izan esagutzeko zoin den Teio zenarek ematea.

Thazara beltzen ari siren guanaio ibiltzen da hasiarekin partzeta eta beharria eraiten dio Dominika ei: - "Gaijo Teio beharria bementshetto plaza hontan zorbait zorbait zantzia pitko emanik... eta partiku-layki oire hontan:

raitera! raitera! raitera! rai rai
raitera! raitera! raitera! rai.

Heltzen dira elizarak eta laster besten dioyate atxak baize botzari. Bakocho badona bere lekburak, biltzarriak astenik larhwa darietela; ezin botz egina gatik igardi dira ezin lanak ikhuru dituzte beren bochearekin, ibutik ezin egonez.

Matuko etxotzen ondetik, yaun ertora igaiten da alda-
rat eta muga hontan de jalku jalkia. Lehen buruan kutcharen esteretarik, elgarren ondoan danda guanaio eta Dominika...: "Drai hire aldino!... eta Dominika hontan da. Lehenik nigar kulisia apbal batean, auzen eta hasperen erdi atxetik gero bethita gorago bethi io. gorago asteneko? lasterak ora hazapukan orduaz.

Yende guzia asaldatau zagen. Emakexiak bereziki

begiak biribil biribila egarri so gauden. Chokho batian
gelariak zion ateko chaban bati: "Yes emayte dehakabea! zer
nabi du bada hola ayanik? Bihotza yuan nahi daut
intzuteak berak... Dendariak aldiz galdegiteu dio
ahajetik zapatoaintsari: "Eman... zinez ari otre dauo?
- Ez diakinok no!... Lderi liken kasik." Aretetan
yuanano burbitzen jitzaien Deminikari Kontsolatzen
bejala: "Eman hola hola. Yais ere botza iduri din
ta nehor ez dnu deustaz charituko!"

Aldarean yau erroa. Pasa zen kehatzen: Yadarik
bi hiritan behortu jitzakon othotze berari lotu, naharirik
Akenian gebrago eju yaraney, Keinu egiteu dio giltzainari
yu daktian ondara. Hau, laborari gothor putka bur
bat, zapeta Herkila lobiye baty goinian, badabila
aldare oitzinian barrukian baliz bejala. Zinzri gauya
igaiten da yauu ertoraren aldera:

- "Jizena zer azantzak! Hauche tyu zapeta jikhinok!"

- Yauua nahi balinbaty kenduko tyt. Jaiian
sanguak ez ditzik sobera garbiak, goizian abet-
chien atzeratzen aizano bainuz...

- Bego bego... Jazi: errokyu ~~adate~~ yuananari
ichilehoio egeu daktian; ez dejaketala hola mejarik
eman

Giltzainia badobako nigar egileari:

"Emayte maitia, yauu ertorak eman di: itritzen ez
bazira ez daut dejaketala mejarik eman..."

Nigar egileo. baratzen da. Eskue gibelay, Kheho-

blunda blunda "... Jesus!... Deminika bandia!... Denek
intzuteko giran burk chardesten dio giltzainari fin
fina: "Jazi... errokyu yauu ertorari lau gaitzur
artore dako partia dutala egun nigar egitia, ta hok
nabi al'ez nigar eginun dudala!"

Hi... Hi... Hi... yo oitzina.

Harko zer moldetan yuan zen mundu punta
rik bertzerat Teio astyoinaren berinua da iterritarat
aldiz baren gortutik bila.

Lane de 29 Julliet 1926

Abbi. Ary. Lohant
Jre.

T.D. Rhondaira hau ez da orras alegia: Nun bara-
tyen da egia mun harten alegia? uik sekerik ez dakit.

Hemen aiphatu dutan oitza bigi da oraino
eta ehun iterritarot ari da. Baryen estaturu frango
ez hatik bensen demagogyun bezenbat, ez eta ere
bin larriak.

Ary. Lohant